

La Chute des Anges,
Jan Vercrysse (1983) / Philippe Degobert

en misleidende, zoals in andere, wijzere cultuurperiodes, maar is iedere ervaring het merkteken van het ultiem authentieke. De ervaring van de wereld is voor de kritiek een categorie van het morele en van de kennis. Voor de criticus is de ervaring een positieve waarde.

Veel signalen doen het vermoeden rijzen dat we langzaam uit de burgerlijke hypothese wegdrijven, andere configuraties tegemoet. De stand van de kritiek is een van de vele indicatoren daarvan.

Vandaag is de vraag van de kritiek in het hart getroffen door een fatale uitdaging, die van de kwantiteit. Op een merkwaardige wijze is de kritiek, die nochtans van in het begin de kwantiteit zag opkomen en daar een antwoord op was, vandaag bezweken onder de toenemende intensiteit van de kwantiteit: haar rol is uitgeput, haar plaats niet meer op een krachtige manier te bezetten. Dat onvermogen heeft alles te maken met het conformisme, met de triomf van het positieve. De kwantiteit is de ultieme incarnatie van het burgerlijke positivisme en daarmee ook de liquidatie van het burgerlijke zelf.

Van de kritiek wordt vandaag verwacht dat haar negativiteit constructief zou zijn; d.w.z. dat ze haar eigen schamele tragikomedie zou negeren. Kritiek is vandaag een omschrijfbaar en respectabele functie, een bescheiden knooppunt in de lopende band van de zelfproductie van de maatschappij. Ze is realistisch geworden en collaboreert dus probleemloos met de 'lokale overheid'. Vandaag moet kritiek redelijk zijn, d.w.z. haar eigen contradicties en absurditeit verdoezelen.

Ontzag

Met hoe weinig ontzag weet men vandaag te kijken naar de drama's van het verleden en naar die van vandaag. Het burgerlijke had een goed gecultiveerd besef van het ontzagwekkende; tegelijk haatte ze ieder spoor daarvan. Maar ze moest en zou het ontzagwekkende, dat laatste spoor van iets meer en iets anders, bezweren; daar is ze vandaag volledig in geslaagd: het ontzagwekkende wordt geproduceerd en dus meteen ook geliquideerd.

En kritiek heeft de maatschappelijke energie nodig die ontstaat door het voortdurend opduikende niveau-verschil, dat ontzag wekt. Uit die hydraulische energie ging ze putten; de voortdurend wisselende hoogtes en laagtes zorgden voor haar beweging. In dat carrousel werd het merkwaardige spirituele avontuur van de burgerlijke maatschappij voltrokken. Maar die carrousel heet vandaag mode: de geschiedenis als seizoenprogramma.

Instrument

Uit mijn tekstverwerker dampt de autobureaucratie bedwelmend omhoog. In de straten fluistert men me tot duizeling toe 'Bosnie', 'Roumanie' in het oor. De stad is in handen van een luguber taxidermist die mij de illusie wil laten van de herinnering in een plaats vastgegroeid. Alles lost zich op in het mechanische geheugen van mijn video-player. Van iedere gedachte meet ik pro forma de besmettingsgraad; maar onbesmette gedachten bestaan niet meer, ik laat ze na bureaucratische registratie allemaal toe. Achter ieder werkstuk vermoedt men de smeutige hand van de sponsor, de perverse hulp van de overheid. In de

beste der werelden is geen enkele verontwaardiging meer mogelijk – dus ook geen enkel enthousiasme. Laten we een klein ritueel bedenken voor de kritiek; om afscheid te nemen van een illusie. Want voortaan leven we in de radicaal positieve realiteit. De dag is aangebroken dat de negativiteit een adolescente crisis blijkt te zijn geweest.

Ondertussen staat het negatieve in heel andere gedaantes aan de poort. Reeds belegert het ons. We weten nog niet dat we niet meer naar buiten kunnen, dat de (geestelijke) uit-hongering al begonnen is.

Iedere kritiek is – zoals dat vroeger heette – ook maatschappij-kritiek. Er zijn nu eenmaal verbanden die men nimmer over het hoofd mag zien. Die tussen een tekst en het apparaat, die tussen een tekst en zijn medium, die tussen een woord en de manier van spreken, die tussen een beeld en zijn plaats. Vandaag is men blind voor dat verband – de kritiek is steeds het instrument geweest om dat verband te zien. Men wil het niet meer zien. Omdat ieder verband vandaag instrumenteel is; omdat ieder niet instrumenteel verband een misprezen metafoor is. Kritiek is steeds het wapen geweest tegen het instrumentele; vandaag is kritiek een instrument.

Dirk Lauwaert